

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De vitijs imitationis. Capvt XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ται πνεύματι τ' αὐτὸν Ἰσοπόρ, ὃν καὶ τὴν πο-
δίαν λέγει. Ἐχει Ἰσιποδο πηγιάξισαν. Ἐνθα
ῤῥηγμά ἐστι γῆς ἀναπόρον, ὡς φάσιν, ἀτμὸν ἐν-
δεον αὐτόθεν, καὶ ἐγκύμονα τ' ὀσμῶν καδισα-
μένω δυνάμεας, παραυτίκα χρῆσμοδῆν
κατ' ἐπινοίαν. Οὕτως ἀπὸ τ' τῶν ἀρχαίων
μεγαλοφύας εἰς τὰς τ' ζῆλοντων ἐκείνης ψυ-
χάς, ὡς ἀπὸ ἱερῶν σομίαν ἀπορροιά τινες φέ-
ρονται ὑφ' ὧν ἐπιπνεύμασι καὶ οἱ μὴ λίαν φει-
θεστικοὶ τῶν ἐτέρων σιωπῆσι μὲν μεγάλα

Vides imitatores ab eo, cum Sibilla, libros
cum antro Phœbi pleno cœlesti halitu, scrip-
ta, & dicta ab imitatione, cum oraculis con-
ferri.

Alia est (inquit) præterea ad orationis gra-
uitatem via, quamam verò, & qualis: Magni-
tudo Oratorum, & Poetarum imitatio. Multi
enim alieno spiritu, quasi cœlesti afflatu inci-
tantur, & Sibyllam imitantur, quæ vaticina-
batur in tripode. Illic est terra hiatus, & ingēs
latebra, quæ (ut aiunt) diuinum quendam spi-
rat, & egerit halitum, quo mens Vatis afflata,
cœlesti quadam vi ture affluebat. Simile quid-
piam contingit, in eruditissimorum hominum
libris, quos dū legimus, nescio quo pacto, quasi
ē sacris quibusdam spiraculis halitus emanant
in animos, qui inde afflati, & diuino furore
percelli, effata pronuntiant.

De praua imitatione, seu Caco-
zelia.

CAPVT X.

Imitari quidem res est, ut videtur, omnibus
in promptu, sed bene imitari, haud ita facile
est, ac existimatur ab imperitis, qui à summis
auctoribus acceptas virtutes vitio dedecorant
imitationis. Occurrit hic mihi festiua quedam
historia, quæ narratur ab A Eliano: in infantulum
inquit, fortē nutrix de more, fasciis euolu-
tum abluens in pelui tractabat, ablutumque,
& pannis infantie circumnecessitum, reponē-
bat in cunis; quod ex eminenti loco prospē-
ctans simia, ut est animal non modo impor-
tuna, sed, & peruersa plerumque imitatio-
nis, idem tentare voluit, cumque infantem re-
moris custodibus iacentem introspexisset in
cunis, fenestella, quæ tum patebat in ades il-
labitur, ac primum pusionem arripit, fasciis ex-

Aelia, de a-
nimal li. 7.
c. 21.
Notanda hi-
stor. de pra-
ua imita-
tione.

pliat, & post varias gestulationes aquam
succensis carbonibus fortē calescentem in mi-
serum corpusculum effudit. Hoc ipsius faciūt
pravi imitatores, qui circa alieni ingenij fœ-
tus, ut simia gesticulati, sua demum imperitia
deprauant: hoc agnoscebat solers imitator
Virgilius, cui cum furta, & Homericæ opes
obijcerentur, fatebatur quidem ingenuè, quod
erat, se Homeri imitatore esse, sed suos ad-
uersarios infelices Musarum partus, facilius
clauam Herculi extorturos, quam pro dignita-
te, vel versiculum quidem Homericum imi-
tarentur. Ex ea peruersitate imitandi tractum
est ἡγεσιπλίας vitium apud Græcos celeberrimum,
cuius meminit Lucianus: γίνεται ἡ
ὡσπερ ἐν λόγοις οὕτω ἐν ὄρχησει ἢ πρὸς τῶν
πολλῶν λεγομένη ἢ κακοζῆλια, ἐπιτετα-
των τ' μιμητέας, καὶ πῆρα τὸ δέον ἐπιτε-
νο τῶν.

Lucia. de
saltatione.

Contingit, inquit in orationibus, sic in sal-
tatione ea, quæ praua à multis imitatio appel-
latur, eorum, qui menturam excedunt imita-
tionis, & vltra decorum extendunt.

Demetrius Phalereus compris auctor, frigi-
dos sensus κακοζήλους appellat. πολλὰς μὲν Phal. de
τὰ διανοήματα ψυχρὸν ἔστι, καὶ ὡς τοῦ ἐνομάζο-
μεν κακοζήλον. Quint. lib. 8. c. 7. κακοζήλον,
latine reddit malam affectationem, additque
κακοζήλον vocari, qui quid est vltra virtutem,
quoties ingenium iudicio carei, & specie boni
fallitur omnium in eloquentia vitiorum pes-
simum.

Demet.

Phal. de
elocutione.

imitatio
vitiis
vitiis

De vitijs imitationis.

CAPVT XI.

Plerima imitationis vitia recēseri possunt.
Primum est eorum, qui in ipso limine of-
fendunt, & exemplaria sibi proponunt imita-
da ex se vitiosa, quibus deinde cum priuatos
errores adstruant, noua subinde monstra pari-
unt. Quid enim sperari aliud, aut expectari o-
portet: cum cœci sibi cœcos duces adhibeant?
& illud iuuenibus imperitis satis est familia-
re, qui, cum aut duce in studijs sint destituti,
aut si habeant, bene monentem parum curet,
ad libros quosuis adhareseunt, & quàm au-
dissimè compilant, rati aliquando se thesau-
ros grandes inuenisse, vbi omnia sunt scul-
pta. Fit etiam plerumque, ut trillante susci-
tatis.

Q

tatis lenocinio, eos, qui speciem duntaxat habent bonitatis, auidè legant, contra graues auctores, vt nimis duos, & austeros repudient. Qui ita faciunt, non magis sapere possunt, quam bens olere, qui in culina habitant; idcirco tam paucos eloquentes videmus, quod ob ignorantiam linguarum speris veteribus, permulti nouos auctores multis erroribus refertos terant manibus, quibus ipsi deteriores euadunt.

Mox datari Progeniem vitiosorem.

Secundum est eorum, qui bonos quidem imitantur, sed tam accuratè, vt totos penè describant. Talis est imitator Lucius Apuleius, qui cum ex Luciano, integra ferè omnia, vt in Asino suo aureo exseribat, auctoris nulsquam meminit, sed sibi ob permixtas aliquas fabellas totum opus arrogat, quod qui faciunt, similes illi videntur Philoxeno famosissimo helluoni, qui nidore fumi tactus alienas ædes ingrediebatur, & adpersis obsonio leuibus condimentis, quorum vsum apprimè callebat, totam deinde patinam sibi vendicabat.

Athen. l. 1. Deipn.

Violenti imitatores Proculia.

Tertium est eorum, qui si vnam, aut alteram Ciceronis orationem legerint, ad eam omnia, quæ tractabunt argumenta referent, & multum sudabunt, vt alienissimos sensus intrudant: Ad summum extendent, decurtabunt, & quidlibet potius facient, quàm ab hac imitationis prauitate recedant. Quis hoc eos Procustes docuit? ille quidem prædo notissimæ crudelitatis, obuios quosque de insidijs exceptos, suo grabato applicabat, & si prociiores essent, amputatis pedibus decurtabat, si breuiore corpusculo, funibus alligatos, & intolerabili cruciatu affectos, neruorum detorsionibus extendebat: hoc faciunt, qui auctorem à suo argumento alienissimum, velit, nolit, miserè detorquent, & lacerant.

Quarta vitium expressio sollicita verborum neglectus sensuum.

Quartum est puerile, eorum, qui de imitatione sensuum, quos satis non intelligunt, parum curant, sed toti in angustias verborum, velut in quoddam pistrinum necessitatis coniecti, anxie, & sollicitè exquirunt singula verba, quibus vtantur, & cauent maxime, ne minimum verbulum extra auctorem, quem sibi imitandum sumpserunt, excidat: illi sunt, qui ab Horatio seruus pecus appellatur, quod se tam duræ imitationis seruituti mancipent, de quibus præclarissime Polybius, σί γ' πολλοί τὰ

μὲν ἔργα τῶν ὑπομιμνησθέντων οὐ περιεργάζονται μὲν οὐδ' αὖτε, τὰ δὲ πάρεργα ζῆλοντες ἐκβαλεῖσι τὴν αὐτῶν ἀρετήν in fragment. pagina 1013.

Volo quidem esse verborum delectum, volo locutionem esse Cicetonianam, sed si proprium aliquod verbum, & merè latinum occurrat, quod Cicero non dixerit, non idè ab oratione excludam, quod non inueniatur in Apparatu, licet alios auctores, & apprimè latinos habeat. Quid qui in epithetis, & Parnassio omnia conquirunt, & miseros centones ex varijs panniculis confarcinant? quales tandem imitatores esse possunt? qui perinde faciunt, ac si pictor diceretur imitari, qui pratū depingens, flores inde decerptos tabulæ suæ annexerit, aut hominem reddens partem togæ illius decifam affueret picturæ, aut etiam si nasū quem exprimere non posset, vellet homini amputatum in suam transferre picturam.

Quales sunt imitatores pueri.

Detur illud quidem pueris, vt saltem copiam verborum discant, sed in viris alia ratio requiritur, scilicet vt videant, quæ verba in re, quæ in personas, & tempora belle cadant, neque res verbis, quod permulti faciunt, sed verba rebus subiiciant.

Non sunt res verbis, sed verba rebus subiicienda.

Quintum est eorum, qui, vt spirant vbi que styli amplitudinem, quam satis syncerè non capiunt, bonos, & ad decorum personarum prudenter accommodatos veterū sensus, quod nimis mediocres videantur, excessu quodam augent, donec in uoluptatem incidant. Benè, & discretè Virgilius, primo Aeneidos tempestatem describit.

Quintum est vitium excessus dignitatis in uoluptatem.

Incubere mari, totumque à sedibus imis Vna Eurua, Notusq; ruunt, creberq; procellis Africus, & vastos voluūt ad litora fluctus. Insequitur clamorque virum, stridorque ruidentum. Eripiunt subito nubes, caelumque diemque, Teucrorum ex oculis: Ponto nox incubat atra, Intonuere poli, & crebris micat ignibus aether: Presentemque viris intentant omnia mortem.

Exemplum in Virg. & Lucano.

Hæc satis, & pro rei dignitate. At Lucanus, cum sibi vel imitandum, vel superandum huic locum proposuisset, habenas laxat versibus, quorum multi, licet non sint contemnendi, quos tantoperè Scaliger exagitat, nimis tamen redundant, vt isti:

Ab,

Ab quoties frustra pulsatos a quore montes
Obruit illa dies: Quam celsa cacumina pessum
Tellus victa dedit: non vilo littore surgunt
Tam validi fluctus, aliq; ex orbe voluti,
A magno venere mari, mundumque coer-

*cens,
Monstriferos agit unda sinus. Sic rector Olym-*

*pi
Cuspide fraterna, lassatum in sacula fulmen
Adi vit regnoque accessit terra secundo.*

Sextum denique est eorum, qui cum nesciant magnorum auctorum sensibus, quos decerpserunt, pondus elocutionis, aut actionis addere, vel etiam genium quendam, qui heroes istos comitabantur, affude, infelici prorsus exitu ceterorum sunt imitatores. Neanthus, ut aiunt, Pittraci tyranni filius, cum ea, qua de lyra Orphei fama ferebantur, audiisset, eiusdem potiunda incredibili desiderio captus est: itaque pactus cum sacerdote eius templi, in quo asseruabatur, adituro sibi pecunia non medioeri comparat, mox in suburbium profectus, ut aris periculum faceret, uti lyram pulsare cepit, tam infelicitate Orphei numeros est imitatus, ut a canibus miserabili strepitu efferatis laceraretur. Sic multos quidem videre est imitatores alienis opibus, quibus vii non possunt, ornatos, si non corporis, saltem famae lacerationem incurere. Nihil Patroelo apud Homerum profuit Achillis armatura, cum Heroicis Achillis virtutibus Jonge esset inferior: & parum certe iuvat imitatores aliena arma ostentare, cum ipsi lacerris, & viribus indigeant.

Septimum vitium frequentissimum, cuius meminit Seneca, quibus si forte aliquid in ijs, quos imitantur auctoribus arripit vehementius, hoc tam crebro usurpant, ut nihil sit frequentius. Sic Aruntius (inquit) fuit Salustianus, & in illud genus nitens. Est apud Salustium; *Exercitium argento fecit*, id est, pecunia paravit, hoc Aruntius amare cepit, possit illud omnibus paginis. Quae apud Salustium rara fuerunt, apud hunc crebra sunt, & penè continua, nec sine causa, ille enim in hac incidit, hic illa quaerebat. Vides autem quid sequatur.

ubi alicui vitium pro exemplo est.

An multi sunt imitandi.

CAPVT XII.

EXimius ille Theologorum apex D. Thomas, interrogatus, quo pacto, quis doctus euadere posset? Respondit, si vno duntaxat libro vteretur, & variorum librorum lectionem discrete condemnat. L. Annaeus Seneca. Certis inquit ingenijs immorari, & innutriti oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo seudeat. *Nusquam est, qui vbiq; est.* In peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, ut multa hospitium habeant, nullas amicitias. Idem accidat necesse est ijs, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, & properantes transmittunt. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim emittitur, nihil aequè sanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo medicamenta tentantur. Non coalescit planta, qua saepe transfertur. Nihil tam vile est, quod in transitu profuit. Distrahit animum librorum multitudo. Itaque cum legere non possit, quantum habueris, sat est habere, quantum legas. Quae quidem à viris iudicio acerrimo praeditis, dicta sunt praclare. Neque verò dubitandum, quin si quis scientiae sanctorum, aut morali Philosophiae studere velit, vno libro possit esse contentus, vel etiam nullo, ad culmen euangelicae perfectionis euadere. Verum alia scientiarum, atque artium ratio est. Neminem enim inuenio inter doctos, qui libros auidè non conquisiuerit, & cum multos haberet, plures non optarit. Quod studium non modo, in Ethnicis viguit, apud quos celebres illae Bibliothecae, ut Eumenis supra ducenta millia voluminum, & Ptolomei, Philadelphi, plusquam septingentorum, Verum Christianis, statim post tempora Apostolorum, summae cura fuit, varios libros in vsu doctorum congerere. Itaque Alexander Episcopus Hierosolymitanus celeberrimus, nobilem bibliothecam Hierosolymis instituit, in quam virorum Ecclesiasticorum scripta, ut Bezylli, Hippolyti, Caii, & aliorum reposuit, quibus & se adiutum testatur Eusebius. Caesarea bibliothecam aperuit Iulius Africanus, quam postea Eusebius Caesariensis Episcopus, & Pamphilus Laodiceum Presbyter, ad triginta millia voluminum auxerunt, quod profecto nunquam fecissent, si libri vnus vsu-

*Senec. ep. 2.
An vno libro contentus, possit quis doctus euadere.*

Quomodo intelligatur D. Thom. & Seneca

Librorum apud rectos cura, & studium